

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Мазайкіна Ірина Олегівна

УДК 378.2:371.315:811.11 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО
ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Коломієць Алла Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, проректор з
наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Романишина Людмила Михайлівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Рогульська Оксана Олександрівна,
Хмельницький національний університет,
Міністерство освіти і науки України,
доцент кафедри практики іноземної мови та
методики викладання.

Захист відбудеться 20 лютого 2018 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус №2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м.Вінниця, вул. Острозького, 32) та сайті університету за адресою www.vspu.edu.ua.

Автореферат розісланий 19 січня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Паламарчук О. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Потреба сучасного суспільства в гармонійно розвинених, активних, самостійних, творчих людях визначає сучасний перехід до нової, особистісно орієнтованої освітньої парадигми. Модернізація української освіти передбачає новий погляд на стратегічні цілі навчання, яке має бути спрямоване на становлення особистості й створення умов для успішної адаптації молодого покоління до соціокультурних реалій сучасного суспільства. Особистісно орієнтована освіта є тим форматом навчання, що визнає освіту як ресурс і механізм суспільного розвитку. Сутність особистісно орієнтованого підходу є предметом численних досліджень у психології (А. Асмолов, Г. Балл, І. Бех, В. Рибалка, В. Семиченко та ін.) і педагогіці (О. Пехота, Л. Романишина, О. Савченко, С. Сисоєва, І. Якиманська та ін.).

Проблеми комплексного підходу до розробки змісту особистісно орієнтованого навчання іноземних мов проаналізовані в працях З. Нікітенко, С. Ніколаєвої, О. Негневицької, О. Рогульської, М. Чепурної та ін. Проте в практиці викладання іноземних мов поки що бракує орієнтації на особистість учня. Це означає, що вчителі або не усвідомлюють цінності особистісно орієнтованих технологій у навчанні іноземних мов, або не володіють для їх упровадження необхідними знаннями й умінями, що засвідчує недосконалість їхньої фахової підготовки. Аналіз наукових праць, присвячених проблемам професійної підготовки вчителів іноземних мов (В. Баркасі, О. Волченко, Т. Зубенко, І. Костікова, А. Лісниченко, Е. Манжос, Л. Мельник, О. Подзигун, О. Рудич, М. Черній та ін.), показав, що вона перебуває в стані концептуального переосмислення. Сучасні наукові пошуки українських дослідників спрямовані на формування в майбутніх учителів здатності до професійної діяльності в нових соціокультурних та інформаційно-освітніх умовах.

Аналіз публікацій, присвячених проблемам професійної підготовки вчителів іноземних мов в інших країнах (В. Гаманюк, В. Григорьєва-Голубева, І. Задорожна, В. Морозова, О. Носачева та ін.), показав, що за кордоном (Німеччина, Велика Британія, Польща, Росія) наукові дослідження проводяться в напрямі підвищення ефективності методичної підготовки майбутніх педагогів.

В усьому світі місце іноземних мов у системі загальної середньої освіти визначається насамперед тим, як вони впливають на формування та розвиток особистості (Т. Armstrong, Е. Halat, Т. Hatchinson, С. Meloni, S. Nietro, M. Northcote, Н. Shetzer, М. Warschauer та ін.). Спрямування мети навчання іноземних мов на вироблення в учнів прикладних компетенцій (особистісно-життєтворчих, соціалізаційних, комунікативних, інтелектуально-інформативних) посилює вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя, зорієнтованого на розвиток особистості учня.

Актуальність дослідження обраної проблеми посилюється наявністю *суперечностей* між:

- необхідністю визнання педагогами загальноосвітніх шкіл цінностей особистісно орієнтованого навчання і авторитарно-репродуктивною, «знаннєцентристською» парадигмою, що домінує до теперішнього часу;

- об'єктивною потребою вчителя у формуванні свого індивідуального досвіду реалізації особистісно орієнтованого підходу і традиційною практикою підготовки педагогів, зорієнтованою на трансляцію готового знання;

- необхідністю застосування особистісно орієнтованого навчання іноземних мов і недостатньою готовністю вчителів до реалізації такого навчання;

- потребою формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання у професійній діяльності і відсутністю організаційно-педагогічних умов підготовки педагогів до такого роду діяльності.

Актуальність проблеми, нерозробленість відповідних педагогічних програм на рівні вищих навчальних закладів і недостатність висвітлення цих проблем у наукових дослідженнях зумовили вибір теми дисертації **„Формування готовності майбутніх учителів до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання іноземних мов у професійній діяльності”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження здійснено відповідно до Концепції навчання іноземних мов у середній загальноосвітній 12-річній школі та з урахуванням Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти; входить до плану науково-дослідної роботи Вінницького державного педагогічного університету за темою «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (державний реєстраційний номер 0115U002571); виконане згідно з планами наукових досліджень кафедри іноземних мов „Педагогічні умови навчання іншомовного професійного спілкування майбутніх учителів у парадигмі сучасної комунікативної лінгвістики” (протокол № 6 від 08.12.2015 р.).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 28.01.15 р.), р.), узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №4 від 26. 05.2015 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови, що сприяють формуванню готовності майбутніх учителів до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій у навчанні іноземних мов.

Мета дослідження – визначити, обґрунтувати й перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів до впровадження особистісно орієнтованих технологій у навчанні іноземних мов.

Гіпотеза дослідження – підготовка майбутніх учителів іноземних мов до організації навчання з використанням особистісно орієнтованих технологій буде ефективною за дотримання таких організаційно-педагогічних умов:

1) усвідомлення студентами методологічних засад особистісно орієнтованого підходу на заняттях психологічних і педагогічних дисциплін;

2) упровадження особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов;

3) розроблення дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації та диференціації навчання іноземних мов.

Для досягнення мети, перевірки гіпотези були поставлені такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати суть і передумови запровадження особистісно орієнтованого підходу в іншомовній підготовці.
2. На основі аналізу стану дослідження проблеми у вітчизняній педагогічній теорії та за кордоном і педагогічного досвіду визначити особливості впровадження особистісно орієнтованих технологій у вивченні іноземних мов.
3. Визначити критерії, показники, рівні й сучасний стан готовності учителів іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій.
4. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність запропонованих організаційно-педагогічних умов і моделі формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій у професійній діяльності.

У дослідженні були використані такі загальнонаукові **методи дослідження**: метод теоретичного узагальнення, якісного аналізу й синтезу – для уточнення змісту поняття особистісно орієнтованого підходу в навчанні іноземних мов; системного аналізу – для визначення організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх викладачів іноземних мов до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання іноземних мов; статистичні й графічні методи – для визначення ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові положення та висновки сучасної філософії, психології, педагогіки про: системно-структурну характеристику особистості та її розвиток у процесі діяльності (Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Виготський, В. Давидов, О. Леонтєв, В. Лутай, А. Петровський, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе); педагогічні основи особистісно орієнтованого підходу в навчанні (А. Балл, І. Бех, В. Бондар, Є. Бондаревська, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Ю. Мальований, В. Пікельна, С. Подмазін, В. Рибалка, Л. Романишина, В. Сериков, І. Якиманська); особистісна парадигма освіти (Б. Бричок, Б. Гривнак, Е. Зеєр, В. Ільченко, Г. Романцев); принципи технологізації особистісно орієнтованого навчання (О. Виговська, Т. Гришина, В. Гузеєв, О. Євдокимов, Н. Нікітіна, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота, Є. Полат, С. Рудаківська, Г. Селевко, С. Сисоєва); закономірності особистісного підходу у викладанні іноземних мов (С. Ніколаєва, О. Рогульська, М. Чепурна).

Експериментальна база дослідження: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. В експерименті взяли участь 385 студентів (192 студенти контрольних груп і 193 студенти експериментальних груп), 226 учителів-практиків і 27 викладачів.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* визначені й обґрунтовані організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій у професійній діяльності (опанування студентами методологічних засад особистісно орієнтованого підходу на заняттях із психологічних і педагогічних дисциплін; упровадження особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов; розроблення студентами дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації та диференціації навчання іноземних мов).
- *уточнено* суть, критерії (ціннісно-мотиваційний, інформаційно-когнітивний, операційно-діяльнісний), показники й рівні готовності учителів іноземних мов до застосування особистісно-орієнтованих педагогічних технологій;
- *подальшого розвитку* набули форми й методи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до індивідуалізації й диференціації навчання.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що опубліковано посібник «Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов»; розроблено курс лекцій на тему «Методологічні підходи в навчанні іноземних мов»; створено спеціальний блог для організації роботи студентів над виконанням Web-квестів; проаналізовано й дано характеристику найбільш популярним онлайн-курсам з вивчення англійської мови та запропоновані методичні поради щодо їх використання.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/17 від 26.04.2017 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/304 від 05.05.2017 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 1803/24 від 04.09.17.2017 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 166-н від 14.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача у працях, написаних у співавторстві з А. Коломієць [1; 4], полягає у визначенні специфіки застосування особистісно орієнтованого підходу у вивченні іноземних мов та визначенні педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до використання особистісно зорієнтованих технологій навчання; написаних у співавторстві з Є. Громовим [5; 6] – у розробці методичних прийомів використання мультимедійних технологій у вивченні іноземних мов; у тезах, написаних у співавторстві з І. Сімоною та Л. Яценко [9], автору належать ідеї інтенсифікації вивчення іноземних мов; у навчально-методичному посібнику, укладеному разом із Є. Громовим і Т. Ямчинською [19], автору належить перших два розділи, а також підрозділ 3.6.

Апробація результатів дослідження здійснена на конференціях:

міжнародних науково-практичних: «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2015), «Economics, science, education: integration and synergy» (Братислава, 2016), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці

фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (2016), «Nowoczesne badania podstawowe i stosowane» (Варшава, 2017), «Педагогіка: традиції та інновації» (Запоріжжя, 2017);

всеукраїнській науково-теоретичній: «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультілінгвальному просторі» (Вінниця, 2017);

всеукраїнських науково-практичних: «Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти» (Вінниця, 2011), «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (Вінниця, 2014), «Дискурс здоров'я в освіті: філософія, педагогіка, антропологія, психологія» (Вінниця, 2016), «Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці» (Вінниця, 2017);

регіональних навчально-методичних «Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр у сучасних умовах» (Вінниця, 2014), «Імплементация Закону України «Про вищу освіту» як складова академічної автономії» (Вінниця, 2016);

щорічних конференціях Українського відділення Міжнародної асоціації вчителів англійської мови як іноземної IATEFL (Київ, 2017) і *методичних семінарах* «Maximising Student Talk Time», «A Close-up on exams-ensuring exam success», «English As A Foreign Language», організованих National Geographic Learning and Linguist LTD для вчителів англійської мови (Вінниця, 2017).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 19 наукових і науково-методичних працях, серед яких: 5 статей у фахових виданнях України; 4 – у закордонних виданнях, одна з яких входить до наукометричної бази Scopus; 9 статей і тез у матеріалах конференцій; 1 навчально-методичний посібник.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списків використаних джерел у кожному з розділів, 7 додатків на 46 сторінках. У роботу вміщено 7 рисунків на 5 сторінках, 6 таблиць на 8 сторінках. Основний зміст дисертації викладено на 213 сторінках тексту, загальний обсяг дисертації – 260 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, вказано на зв'язок теми дисертації з науковими програмами й планами; визначено його мету, об'єкт, предмет, завдання та методи дослідження; сформульовано гіпотезу, з'ясовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження й апробацію основних наукових положень; наведено дані про структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні засади й практичні проблеми становлення особистісно орієнтованої парадигми у вивченні іноземних мов»** – з'ясовано загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження в освітньому процесі особистісно орієнтованого підходу; здійснено аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання (ООН) у викладанні іноземних мов; визначено критерії, показники, рівні й сучасний стан готовності учителів до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання іноземних мов. Показано, що

нове суспільство, в якому знання стали капіталом, а особистісні якості – основним чинником успішної життєдіяльності, ставить нові завдання перед системою освіти.

Педагоги, організовуючи особистісно зорієнтоване навчання, використовують технології та методи, що розвивають особистість учня; навчальний матеріал підбирають так, щоб він зацікавив учня, був пов'язаний з його досвідом, спонукав до активного мислення. Мірою ефективності особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання є ступінь відображення в їх змісті індивідуальних психологічних особливостей учнів, суб'єктивного ставлення до себе, інших і світу загалом.

Аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду показав, що особистісно орієнтовані педагогічні технології у вивченні іноземних мов є досить поширеними. В Україні наразі вже розроблені методичні рекомендації до використання таких, раніше не характерних для вивчення іноземних мов, технологій, як дискусії, гра, спостереження, експеримент, програмоване навчання, мікронавчання, дебати, форум, «круглий стіл», «мозковий штурм» тощо. У методичних журналах „Англійська мова і література”, „Німецька мова в школі”, „Іноземні мови в навчальних закладах”, „Іноземні мови”, „Рідна школа” та інших пропонуються розробки уроків із використанням ігрових технологій, що покликані сприяти розвитку особистості учня.

Застосування ООТН передбачає спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в процесі оволодіння знаннями. Це зобов'язує дещо по-іншому визначати пріоритети в підготовці вчителя іноземної мови як одного з найважливіших суб'єктів навчального процесу, оскільки від його діяльності залежить результативність цього процесу і, відповідно, рівень іншомовної освіченості випускників школи.

Як показали наші дослідження, більшість педагогів усвідомлюють, що праця вчителя в сучасному суспільстві повинна бути спрямована на розвиток індивідуальних особливостей особистості учня в процесі спільної з ним діяльності, а не на звичайне передавання певного комплексу знань і вмінь. Проте на практиці існує суперечність між вимогами до педагогічної праці, яка повинна бути індивідуально-творчою та особистісно орієнтованою, і типовою підготовкою майбутнього вчителя іноземної мови до його професійної діяльності. Тому вважаємо, що основним завданням професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у педагогічних ВНЗ є формування готовності до впровадження ООТН.

Готовність майбутнього вчителя іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання визначаємо як цілісну особистісну структуру, яка містить комплекс взаємопов'язаних мотиваційно-ціннісних, когнітивно-інтелектуальних і операційно-діяльнісних детермінант особистісно-професійного саморозвитку педагога, що забезпечують йому оптимальну реалізацію особистісно орієнтованого підходу в професійній діяльності. Тому основними компонентами структури готовності майбутнього вчителя іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій

навчання визначено: ціннісно-мотиваційний, інформаційно-когнітивний, операційно-діяльнісний.

У другому розділі – **«Організаційно-педагогічні умови формування готовності вчителів іноземних мов до використання особистісно орієнтованих технологій»** – обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та модель формування готовності вчителів іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій навчання; описано методику їх впровадження.

Основними умовами, які забезпечують готовність майбутніх учителів до впровадження особистісно орієнтованого підходу, є розуміння студентами місця й ролі особистісно орієнтованого навчання та забезпечення особистісно орієнтованої спрямованості викладання дисциплін у ВНЗ, а також формування в студентів позитивної мотивації до прагнення самостійно оволодівати необхідними знаннями в цьому напрямі та вироблення в них відповідних навичок.

Викладачі, готуючи студентів до впровадження особистісно орієнтованих технологій у навчанні учнів іноземних мов, мають забезпечити належну психологічну, загальнопедагогічну та предметно-методичну підготовку майбутніх учителів. Окрім того, увесь професорсько-викладацький склад педагогічного ВНЗ має бути орієнтований на психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку та саморозвитку самих студентів.

Отже, визначаємо такі основні *організаційно-педагогічні умови* формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання:

- опанування студентами методологічних засад особистісно орієнтованого підходу на заняттях із психологічних і педагогічних дисциплін;
- впровадження ООТН у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов;
- самостійне розроблення студентами дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації та диференціації навчання іноземних мов і застосування ООТН на практиці.

Реалізація визначених організаційно-педагогічних умов надає системності підготовці студентів до використання ООТН і передбачає дотримання таких взаємопов'язаних етапів:

- поінформованість про суть особистісно орієнтованого підходу в мовній освіті та про специфіку інноваційних ООТН іноземних мов;
- мотивованість (визначення особистісної позиції щодо необхідності використання ООТН на практиці);
- технологізованість (застосування ООТН безпосередньо під час професійної підготовки майбутніх педагогів з метою формування в них компетентності щодо розробки та використання ООТН);
- практична спрямованість підготовки студентів до використання ООТН у професійній діяльності шляхом виготовлення ними відповідних дидактичних матеріалів.

Розроблення моделі формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН здійснювалось з урахуванням того, що це складний,

цілісний і динамічний процес, у якому мають бути враховані потреби суспільства й особистості (рис.1).

Рис.2.1. Модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх

учителів іноземних мов до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання» – описано етапи дослідження та впровадження експериментальної методики, представлено й проаналізовано результати експериментально-дослідної роботи.

Основним результатом формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН визначено їхнє усвідомлення того, що кожен учитель може поліпшити ситуацію з вивчення іноземних мов, використовуючи різні технології, залежно від інтересів і вподобань учнів.

Дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання здійснювалось у чотири етапи (констатувальний, пошуковий, формувальний, контрольний-підсумковий). Завданнями *констатувального етапу дослідження* (2013 р.) було вивчення стану готовності педагогів до розв'язання педагогічних завдань особистісно орієнтованої освіти; визначення рівня професійної компетентності вчителя в сфері реалізації особистісно орієнтованого підходу; виявлення рівня їх професійних цінностей; вивчення змісту навчальних програм професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, їх спрямованості на підготовку до реалізації особистісно орієнтованого підходу; з'ясування характеру ставлення майбутніх учителів до особистісно орієнтованого навчання та їхніх уявлень про можливість його впровадження в школі; вивчення стану особистісно орієнтованого навчання іноземної мови учнів і студентів на практиці; аналіз технологічного забезпечення процесу підготовки вчителя до реалізації особистісно орієнтованого підходу.

З'ясовано, що основним бар'єром упровадження ідей особистісно орієнтованої освіти є складність відповідної теорії і практики, відсутність доступної інформації і зразків особистісно орієнтованих педагогічних технологій у вивченні іноземних мов.

Виявлення рівня професійних знань педагогів у сфері реалізації особистісно орієнтованого підходу дозволило зробити висновок про те, що близько 47% респондентів не володіють інформацією щодо провідних концептуальних ідей особистісно орієнтованого підходу. 32% респондентів мають загальні уявлення про особистісно орієнтований підхід у навчанні. Вони пов'язують особистісно орієнтований підхід до навчання школярів із методологією розвитку їх індивідуальності, розкриттям неповторності внутрішнього потенціалу дітей, але не завжди мають необхідні навички реалізації цього підходу. Майже половина вчителів (47% опитаних) не вважають за можливе змінювати стереотипи професійної діяльності і відзначають, що не вдається освоїти особистісно орієнтований підхід з огляду на відсутність вільного часу і дефіцит спеціальної літератури.

На *пошуковому етапі дослідження* (2014-2015 н.р.) передбачалось поетапне виконання таких завдань: виявлення причин, що пояснюють необхідність заміни традиційного підходу в навчанні іноземних мов саме на особистісно орієнтований; визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов і розробка моделі формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання учнів.

Як показали результати аналізу навчальних програм, у змісті підготовки педагогів до інноваційної діяльності пріоритетним напрямом є освоєння готових сценаріїв діяльності з навчання школярів. Більшість освітніх програм розроблено в контексті знанневої парадигми з недостатнім відображенням у них особистісного компонента. Лише 26% проаналізованих програм включають розділи, що містять інформацію про особистісно орієнтований підхід в освіті. Однак і такі програми обмежуються питаннями про нормативно-правову основу педагогічної діяльності, про філософські основи сучасної освіти, про психологічні основи особистісно орієнтованої освіти. У методичній підготовці зовсім не представлені розділи, спрямовані на вивчення змістово-цільового й технологічного аспектів особистісно орієнтованого навчання.

На цьому етапі дослідження була реалізована навчально-просвітницька робота з викладачами у формі методичних семінарів та індивідуальних консультацій. На семінарах розглядалися загальні питання стосовно значення й необхідності систематично застосовувати особистісно орієнтовані технології в навчально-виховному процесі, а також важливості навчати майбутніх учителів іноземних мов застосовувати ООТН у професійній педагогічній діяльності.

На допомогу викладачам був запропонований авторський посібник «Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов», у якому описані теоретичні основи впровадження особистісно орієнтованого підходу у вивченні іноземних мов; наведені приклади й подані методичні рекомендації використання особистісно орієнтованих технологій (дидактичні ігри, ігрові прийоми та ситуації, кооперативні технології, Інтернет-сайти), що можуть бути використані під час навчання іноземних мов, та зразки (сценарії) застосування особистісно орієнтованих технологій у вивченні іноземних мов. Окрім опису загальних тенденцій і психолого-педагогічних проблем запровадження в іншомовній освіті особистісно орієнтованого підходу та аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду, в посібнику були представлені приклади й методичні рекомендації до впровадження особистісно орієнтованих технологій у вивченні іноземних мов.

Аналізуючи та використовуючи на заняттях зазначений посібник, викладачі самі зробили висновок і поступово переконали студентів, що в діяльності сучасного вчителя має переважати особистісно-розвивальна стратегія навчання і виховання, що передбачає використання технологій, котрі спонукають до співпраці.

На *формульовальному етапі дослідження* (2015-2016 н.р. і 2016-2017 н.р.) відбувалося навчання студентів теоретичним основам особистісно орієнтованого підходу в освіті; впровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій у підготовку майбутніх учителів іноземних мов і формування в них методичних умінь розроблення й упровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій у навчальний процес.

Реалізація особистісно орієнтованого підходу здійснювалася завдяки застосуванню методів діалогу, гри, рефлексії та діагностики, а також методів педагогічної підтримки й створення ситуації вибору та успіху.

На першому підетапі формульовального експерименту було поставлено акценти на формуванні в студентів професійно-особистісного змісту майбутньої

творчо-проектувальної діяльності, створення мотиваційної готовності на проектування процесу реалізації особистісно орієнтованого підходу в навчанні школярів іноземних мов. Заключна частина цього підетапу – освоєння теоретичних основ проектувальної діяльності в процесі реалізації особистісно орієнтованого підходу. На цьому підетапі розв'язувалася серія завдань, пов'язаних з визначенням філософського задуму впровадження особистісно орієнтованого підходу в процес освоєння школярами конкретних освітніх програм, стратегічно значущої системи поглядів на особистісно орієнтовану освітню програму, на процес її проектування та реалізації.

На другому підетапі формувального експерименту здійснювалась актуалізація професійних знань, умінь і навичок, що лежать в основі побудови особистісно орієнтованих освітніх систем. Було акцентовано ідею формування та розвитку досвіду науково-дослідної діяльності вчителів у сфері реалізації особистісно орієнтованого підходу.

На третьому підетапі формувального експерименту здійснювалось колективне проектування цілей, змісту, технологій і умов педагогічної діяльності на основі особистісно орієнтованого підходу; відбувався розвиток умінь здійснювати колективний збір і аналіз провідних ідей стосовно реалізації особистісно орієнтованого підходу, умінь приймати рішення і відстоювати індивідуальну точку зору.

Наступний крок полягав у порівнянні параметрів створених колективних проектів (особистісно орієнтованих освітніх програм, сценаріїв уроків, позакласних заходів тощо) з традиційними програмами, поурочними планами. Майбутні педагоги здійснювали рефлексію професійної діяльності і виявляли проблеми реалізації особистісно орієнтованого підходу в навчанні школярів іноземним мовам. Результатом такої роботи стала розробка системи професійних завдань учителя в сфері реалізації особистісно орієнтованого підходу до навчання школярів.

Завдання, що виконувалися студентами на цьому підетапі, були пов'язані з реалізацією гуманістичної парадигми освіти, спрямованої на розвиток різнопланових людських ресурсів учнів, розкриття їхньої суб'єктної позиції, а також зі створенням умов для вирішення життєво важливих проблем школярів. Такі завдання передбачали вивчення потенційних можливостей процесу освоєння навчального предмета для забезпечення особистісно-гуманних, суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу.

Результат такої діяльності був представлений у вигляді публічної презентації проектів (сценаріїв уроків, роздаткового матеріалу, дидактичних розробок, ігор тощо). Вивчення якості проектів відбувалось в умовах дискусійної бесіди, на якій були присутні безпосередньо учасники процесу проектування, а також експерти (інші студенти), котрі оцінювали якість виконання проектів. Показниками якості проекту були: його цілісність, спрямованість на розвиток особистості школярів, інноваційний характер, дієвість та ефективність. Цей етап був найбільш тривалим і продуктивним, оскільки вимагав від майбутніх педагогів застосування системи професійних знань у нестандартних ситуаціях, пошуку серйозних перетворень у побудові особистісно орієнтованих освітніх систем.

Метою *контрольно-підсумкового етапу дослідження* (2017 р.) була експериментальна перевірка ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов і моделі підготовки вчителя до впровадження особистісно орієнтованих технологій у навчанні школярів іноземних мов (визначення динаміки рівнів підготовки студентів-практикантів до особистісно орієнтованих технологій навчання до і після експерименту), а також перевірка вірогідності одержаних результатів методами математичної статистики.

У результаті проведеної роботи щодо виявлення рівня готовності студентів експериментальної та контрольної груп до реалізації особистісно орієнтованого підходу можна відзначити, що в експериментальній групі в ході формувального експерименту відбулися зміни в усіх компонентах готовності. Після проведення експерименту результати в експериментальній групі значно поліпшилися: на 26% знизилася кількість студентів із низьким рівнем готовності до реалізації особистісно орієнтованого підходу, на 9% збільшилася кількість студентів, які мають середній і на 17% – високий рівень готовності. У цих студентів виявлено досить сильно розвинене мотиваційно-ціннісне ставлення до використання ідей особистісно орієнтованого підходу.

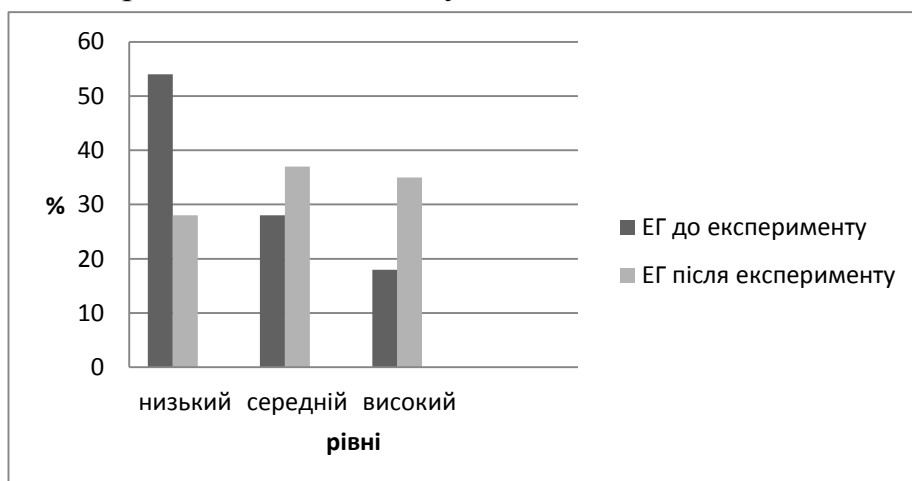

Рис.2. Діаграма розподілу студентів ЕГ за рівнями готовності до застосування особистісно орієнтованих технологій навчання іноземних мов (до і після експерименту)

Кількісно-якісний аналіз результатів експерименту дозволив зробити висновок, що дотримання запропонованих і обґрунтованих у дисертації організаційно-педагогічних умов підготовки педагогів до реалізації особистісно орієнтованого підходу та впровадження особистісно орієнтованих технологій у навчанні школярів іноземних мов забезпечує належний рівень готовності майбутніх учителів іноземних мов до такого виду діяльності.

Одержані результати дозволяють зробити висновок про те, що розроблена під час дослідження модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН є педагогічно ефективною.

ВИСНОВКИ

1. У дисертації з'ясовано суть особистісно орієнтованого підходу в іншомовній освіті, що становить методологічну парадигму в сучасній педагогічній діяльності, спрямованій на забезпечення й підтримку

процесів самопізнання, саморозвитку й самореалізації особистості. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземних мов базується на концептуальних положеннях психології про домінуючу роль діяльності в спілкуванні та формуванні особистості. Тому навчання іноземних мов має бути спрямоване не лише на засвоєння знань, а й на процеси мислення, на розвиток пізнавальних сил і творчих здібностей особистості. Отже, в центрі навчання має перебувати учень/студент, його цілі, мотиви, інтереси, схильності, рівень навченості та здібностей. Передумовами запровадження особистісно орієнтованого підходу в іноземній освіті є фундаментальні досягнення теорії і практики гуманістичної педагогіки та психології, а його основою є фундаментальні ідеї гуманізації, індивідуалізації, диференціації навчання, що перекликаються з ідеями особистісного розвитку. В сучасній особистісно орієнтованій освітній парадигмі цей підхід є базовим, він суттєво впливає на всі компоненти системи освіти: освітні та виховні цілі навчання, зміст освіти, технології навчання. Основне завдання педагога полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння іноземними мовами для кожного учня, вибрати такі технології навчання, які дозволили б йому виявити свою активність, творчість, активізувати пізнавальну діяльність у вивченні іноземних мов.

2. На основі вивчення теоретичних основ і педагогічного досвіду з'ясовано, що ООТН іноземних мов, які ґрунтуються на останніх досягненнях психології та педагогіки, серйозно удосконалили процес формування особистості, надали йому науково-теоретичного обґрунтування, забезпечили методично. Технології особистісно зорієнтованого навчання передбачають спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в процесі оволодіння іноземними мовами. Проте лише за умови готовності вчителів до застосування ООТН та наявності дидактичного забезпечення, що реалізовує принцип суб'єктної освіти, можна говорити про побудову особистісно зорієнтованого навчання іноземних мов. *Готовність майбутнього вчителя іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій навчання* визначено як цілісну особистісну структуру, яка містить комплекс взаємопов'язаних мотиваційно-ціннісних, когнітивно-інтелектуальних і операційно-діяльнісних детермінант особистісно-професійного саморозвитку педагога, що забезпечують йому оптимальну реалізацію особистісно орієнтованого підходу в професійній діяльності.

3. На основі аналізу теорії та практики впровадження особистісно орієнтованого підходу в освіті, а також за результатами опитування вчителів-практиків визначено критерії, показники, рівні й сучасний стан готовності учителів іноземних мов до застосування ООТН. Основними критеріями готовності майбутнього вчителя іноземних мов до застосування особистісно орієнтованих технологій навчання визначаємо: *ціннісно-мотиваційний* (визнання особистості учня як найвищої цінності, рівноправним партнером освітнього процесу; усвідомлення: відповідальності вчителя за розвиток особистості учня, цінності принципів гуманізму та індивідуальності в навчанні іноземних мов, ролі людського чинника в процесі вивчення іноземних мов; розуміння

розвивальних можливостей іноземних мов; бажання здійснювати особистісно зорієнтоване навчання; прагнення партнерських стосунків з учнями; усвідомлення необхідності застосування ООТН; прагнення до особистісного та професійного самовдосконалення), *інформаційно-когнітивний* (знання основ принципу гуманізму в освіті, суті особистісно орієнтованого підходу в освіті, сутнісних характеристик ООТН, психологічних основ особистісно орієнтованого навчання; знання про специфіку та результативність ООТН у вивченні іноземних мов, про можливості ІКТ для організації особистісно орієнтованого навчання, про досвід застосування ООТН колегами, про критерії технологічності та види технологій), *операційно-діяльнісний* (уміння розвивати партнерські стосунки з учнями, структурувати диференційовані дидактичні завдання, використовувати ООТ на уроках, використовувати ІКТ на уроках, здійснювати індивідуальний підхід в оцінюванні учнів, будувати міжособистісні відносини підлітків між собою, організовувати взаємонавчання та співпрацю учнів; наявність необхідних якостей (емпатії, толерантності); уміння організовувати автолінгводидактичну діяльність учнів, аналізувати ефективність особистісно орієнтованих технологій навчання).

Для визначення рівнів готовності вчителів до застосування ООТН іноземних мов використовували якісні характеристики рівнів. У вчителя з низьким рівнем готовності до застосування ООТН потреба в організації особистісно орієнтованого навчання не сформована. Відсутнє будь-яке планування інноваційної педагогічної діяльності. Наявні безсистемні уявлення про ООТН, спонтанно одержані навички й уміння організовувати індивідуальне навчання. Спостерігається відсутність мотивації до використання диференційованих навчальних завдань і застосування індивідуального підходу в навчанні. Не визначені ні стратегічні цілі, ні тактика організації особистісно орієнтованого навчання учнів іноземних мов.

Для вчителя з середнім рівнем готовності до застосування ООТН характерне бажання застосовувати відповідні інноваційні педагогічні технології, уміння, але в нього нерозвинені навички аналізу їх ефективності, відсутня або низька здатність до рефлексії. Учитель ставить перед собою певні завдання щодо впровадження особистісно орієнтованого підходу, має знання про різні види педагогічних технологій, але вибирає їх і застосовує, спираючись на власні вподобання та інтуїцію.

Учитель з високим рівнем готовності до застосування ООТН самостійно й всебічно аналізує ефективність застосованих технологій навчання іноземних мов, здійснює систематичне їх застосування, проводить контроль проміжних і кінцевих результатів, уточнення цілей і корекцію дій. Знання, вміння й навички з організації особистісно зорієнтованого навчання постійно вдосконалюються, використовуються для підвищення ефективності викладацької діяльності, професійного та особистісного зростання. Наявне бажання підвищити якість викладання іноземної мови та успішної самореалізації в інноваційній педагогічній діяльності.

4. На основі оптимізації досвіду дослідників, які займалися проблемами особистісно орієнтованої освіти, визначено теоретичні основи цієї проблеми і з'ясовано, що особистісно орієнтована освіта – це особливий тип освіти, що

ґрунтується на організації взаємодії учнів і педагогів. Але для цього повинні бути створені оптимальні умови для розвитку в суб'єктів навчання здатності до самоосвіти, самовизначення, самостійності та самореалізації. Основними умовами, які забезпечують готовність майбутніх учителів до впровадження особистісно орієнтованого підходу, є розуміння студентами місця й ролі особистісно орієнтованого навчання та забезпечення особистісно орієнтованої спрямованості викладання дисциплін у ВНЗ, а також формування в студентів позитивної мотивації до прагнення самостійно оволодівати необхідними знаннями в цьому напрямі. Тому основними *організаційно-педагогічними умовами* формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання визначаємо такі:

- вивчення студентами методологічних засад особистісно орієнтованого підходу на заняттях з філософії, психології та педагогіки;
- впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов;
- самостійне розроблення студентами дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації та диференціації навчання іноземних мов і застосування ООТН на практиці.

Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН здійснювалось поетапно: від етапу інформування до мотивації вивчення та застосування особистісно орієнтованих технологій, а далі через етап технологізації професійної підготовки до практичного застосування ООТН на практиці.

Для визначення ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов кожний із 30 показників готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН оцінювався за 5-бальною шкалою. Визначення однорідності контрольної групи (КГ) і експериментальної групи (ЕГ) до експерименту та підтвердження невинновості й суттєвості розбіжностей між КГ і ЕГ після експерименту використовували t -критерій згоди (критерій істотності відмінностей). Після проведення експерименту значення показників готовності до використання ООТН у студентів ЕГ значно зросли, а число $t = 3,86$ вказує на те, що такі зміни є суттєвими і вони невиннові. Ще суттєвіші розбіжності після експерименту були між показниками студентів КГ і ЕГ, на що вказує число $t = 4,08$.

Отже, експериментальна методика підготовки майбутніх учителів до використання особистісно орієнтованих технологій у навчанні іноземних мов дала статистично значущі результати. Тому можна зробити висновок, що дотримання запропонованих і обґрунтованих у дисертації організаційно-педагогічних умов підготовки педагогів до застосування ООТН в навчанні школярів іноземних мов забезпечує належний рівень готовності майбутніх учителів іноземних мов до такого виду діяльності, тобто розроблена під час дослідження модель формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до впровадження ООТН є педагогічно ефективною.

Проведене дослідження дозволяє окреслити пріоритетні напрями подальшої розробки проблеми підготовки педагогів до реалізації провідних ідей особистісно орієнтованої освіти. Окремого дослідження вимагають психолого-

педагогічні проблеми навчання учнів іноземних мов, пов'язані з визначенням кореляції між пріоритетним видом мислення учня, типом темпераменту та методиками вивчення іноземних мов.

Список опублікованих праць автора

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Коломієць А. М. Мета, сутність і основні характеристики особистісно орієнтованого навчання в сучасних умовах / Коломієць А. М., Мазайкіна І. О. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: – Серія: Педагогіка і психологія: Зб.наук.праць. – Випуск 46 / Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016 – С.22-26.

2. Мазайкіна І. О. Особистісно орієнтовані технології викладання іноземних мов / І. О. Мазайкіна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб.наук.пр. – Випуск 45 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – С.258-263. (*індексується міжнародною наукометричною базою Scopericus*).

3. Мазайкіна І. О. Методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до застосування особистісно орієнтованого підходу в навчанні іноземних мов / Ірина Мазайкіна // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал. – 2016. – №1. – С.42-53.

4. Коломієць А. М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до використання особистісно зорієнтованих технологій навчання / Коломієць А. М., Мазайкіна І. О. // Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Випуск 3(110). – Серія : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ, 2016. – С.53-59.

5. Мазайкіна І. О. Застосування мультимедійних технологій як основа особистісно орієнтованого підходу у викладанні іноземних мов / Мазайкіна І. О., Громов Є. В. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб.наук.праць. – Випуск 49 / Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017 – С.81-86.

6. Gromov E. Applying of modern multimedia-technologies into the process of foreign languages teaching/ E. Gromov, I. Mazajkina // Innovative solutions in modern science : scientific journal. – V.12 – Dubai : publisher ТК Meganom, LLC, 2017. – №3 (12). – P.29-43.

7. Mazaikina I. Professional culture of future teachers as a factor of formation of readiness for professional activity/ Iryna Mazaikina, Olga Nalyvaiko, Iryna Simonova // Educational Researcher, Issue 9(2), Volume 46. American Educational Research Association, 2017. – P.1014-1021. (*індексується наукометричною базою Scopus*).

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Мазайкіна І. О. Наочність як принцип навчання іноземної мови / І. О. Мазайкіна // Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти: матеріали Всеукраїнської наук.-прак. конференції, присвяченої 100-річчю Вінницького державного педагогічного ун.-ту імені Михайла Коцюбинського / Гол. ред. Ямчинська Т.І. – Вінниця, 2011. – С.70-75.

9. Мазайкіна І. О. Оптимізація та інтенсифікація навчального процесу на кафедрі іноземних мов медичного університету / І. О. Мазайкіна, І. В. Сімонова, А. Л. Яценко // Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах: тези доповідей навчально-методичної конференції (Вінниця, 26 лютого 2014 р.). – Вінниця, ВНМУ, 2014. – С.287-288.

10. Мазайкіна І. О. Підготовка майбутніх викладачів-філологів до навчання іноземних студентів / І. О. Мазайкіна // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: збірник наукових праць другої Всеукраїнської наук.-практ. конференції молодих учених і студентів (Вінниця, 24-25 листопада 2014 р.). – Вінниця: ТОВ фірма «Планер». – 2014. – Випуск 3(6). – С.279-282.

11. Мазайкіна І. О. Особистісно-орієнтований підхід як необхідна умова підготовки іноземних студентів / І. О. Мазайкіна // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали VII міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції: Зб.наук.пр. – Переяслав-Хмельницький: 2015. – Вип.7. – С.108-111.

12. Мазайкіна І. О. Умови та засоби забезпечення ефективності особистісно орієнтованого навчання / Мазайкіна І. О. // Economics, science, education: integration and synergy: materials of international scientific and practical conference : in 3 v. – V.1 – Bratislava: Publishing outfit “Centre of educational literature”, 2016. – P.96-97.

13. Мазайкіна І. О. Особистісно-орієнтований підхід до навчання у ВНЗ як запорука імплементації Закону «Про вищу освіту» / І. О. Мазайкіна // Імплементація закону України „Про вищу освіту” як складова академічної автономії: навчально-методична конференція ВНМУ (Вінниця, 17 лютого 2016). – Вінниця, ВНМУ, 2016. – С. 92-94.

14. Мазайкіна І. О. Формування готовності вчителів іноземної мови до застосування особистісно орієнтованих технологій / І. О. Мазайкіна // Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції. – Вінниця: – Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, 2017. – С.255-257.

15. Мазайкіна І. О. Використання особистісно-орієнтованих технологій викладання іноземних мов / І. О. Мазайкіна // Педагогіка : традиції та інновації: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м.Запоріжжя. 17-18 лютого 2017 року). У 2-х частинах. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – Ч.1 – С.18-22.

16. Мазайкіна І. О. Інформатизація сучасної освіти шляхом впровадження особистісно орієнтованих технологій / І. О. Мазайкіна // Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. / Гол. ред. Ямчинська Т. І. – 26-27 квітня 2017 р.- Вінниця : ТОВ «Нілан- ЛТД», 2017. – С.82-84.

17. Мазайкіна І. О. Передумови виникнення особистісно орієнтованого підходу в освіті та його основні положення / І. О. Мазайкіна // Pedagogika. Nowoczesne badania podstawowe i stosowane: Zbiór artykułów naukowych.

Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (29.04.2017 - 30.04.2017) – Warszawa: Wydawca: Sp. zo.o. «Diamond trading tour», 2017. – S.23-24.

18. Громов Е.В. Самостоятельная подготовка студентами дидактических материалов с учётом принципов индивидуализации и дифференциации. обучения иностранным языкам / Е.В. Громов, И.О. Мазайкина // Педагогические инновации – 2017: материалы международной научно-практической интернет-конференции, Витебск, 17 мая 2017 г. / Витеб. гос. ун-т; редкол.: Н.А. Ракова (отв. ред.) [и др.]. – Витебск: ВГУ имени П.М. Машерова, 2017. – С. 144.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

19. Мазайкіна І. О. Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов: навчально-методичний посібник / І. О. Мазайкіна, Т. І. Ямчинська, Є. В. Громов. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2017. – 76 с.

АНОТАЦІЇ

Мазайкіна І. О. Формування готовності майбутніх учителів до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання іноземних мов у професійній діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, МОН України, Вінниця, 2018.

У дисертації з'ясовано суть особистісно орієнтованого підходу в іншомовній підготовці. Зроблено висновок, що навчання іноземним мовам має бути спрямоване не лише на засвоєння знань, а й на способи засвоєння та процеси мислення, на розвиток пізнавальних сил і творчих здібностей особистості, яка навчається.

Підтверджено, що особистісно орієнтовані технології навчання іноземним мовам засновані на сучасних досягненнях психології та педагогіки, істотно вдосконалюють процес формування особистості, надають йому науково-теоретичного обґрунтування, забезпечують методично. З'ясовано, що технології особистісно орієнтованого навчання іноземних мов (навчальний діалог, дискусії, рольові ігри, проекти, есе, web-квести, «мозковий штурм» та ін.) передбачають спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в процесі оволодіння іноземними мовами. Зроблено висновок, що лише за умови готовності вчителів до застосування особистісно орієнтованих технологій і наявності дидактичного забезпечення, що реалізує принцип суб'єктного навчання, можна говорити про побудову особистісно орієнтованого навчання іноземних мов.

Ключові слова: вчитель іноземної мови, інтерактивність, мультимедійні технології, особистісно орієнтований підхід, особистісно орієнтовані технології навчання.

Мазайкіна І. А. Формирование готовности будущих учителей к применению личностно ориентированных педагогических технологий обучения иностранным языкам в профессиональной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (доктора философии) по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, МОН Украины, Винница, 2018.

В диссертации выявлена сущность личностно ориентированного подхода в иноязычной подготовке. Сделан вывод, что обучение иностранным языкам должно быть направлено не только на усвоение знаний, но и на способы усвоения и процессы мышления, на развитие познавательных сил и творческих способностей личности, которая учится.

Подтверждено, что личностно ориентированные технологии обучения иностранным языкам, основанные на современных достижениях психологии и педагогики, существенно совершенствуют процесс формирования личности, придают ему научно-теоретическое обоснование, обеспечивают методично. Выяснено, что технологии личностно ориентированного обучения иностранным языкам (учебный диалог, дискуссии, ролевые игры, проекты, эссе, web-квесты, «мозговой штурм» и др.) предусматривают специальное конструирование учебного текста, дидактического материала, методических рекомендаций к его использованию, типов учебного диалога, форм контроля за личностным развитием ученика в процессе овладения иностранными языками.

Сделан вывод, что только при условии готовности учителей к применению личностно ориентированных технологий и наличия дидактического обеспечения, реализующего принцип субъектного образования, можно говорить о построении личностно ориентированного обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: учитель иностранного языка, интерактивность, мультимедийные технологии, личностно ориентированный подход, личностно ориентированные технологии обучения.

Mazaikina I.O. Readiness development for the pre-service teachers to use person-oriented pedagogical technologies for teaching foreign languages in a professional activity. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree of pedagogic sciences (doctor of philosophy) in specialty 13.00.04 "Theory and Methods of Professional Education". – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2018.

The thesis revealed the essence of person-oriented approach in foreign language education, based on the person-oriented approach, which is the main methodological orientation in modern pedagogical activity aimed to provide and support processes of self-discovery, self-development and personal fulfilment and the development of its unique identity. The basis of the person-oriented organisation approach in teaching foreign languages are conceptual principles set by psychologists about the dominant role in communication and personality formation. Therefore, it is concluded that teaching foreign languages should be aimed not only to absorb knowledge, but also to consider ways of learning and thinking processes as well as development of cognitive abilities and creativity. Thereafter, the level of training should be established by taking into consideration the learner's abilities, motives, interests while working towards learner's personal goals.

It is determined that the preconditions for introducing a person-oriented approach in foreign language education are the fundamental achievements of the theory and practice of humanistic pedagogy and psychology. In the basis of the person-oriented approach in teaching of foreign languages lay fundamental ideas of humanization, individualization, differentiation of teaching, which are conversed with the ideas of personal development. This approach is in basis of modern person-oriented educational paradigm and has a significant impact on all the components of the education system: educational and behavioural goals of teaching, the content of foreign language education and teaching technology.

It is proved that the teacher has to create appropriate conditions for the practical mastering foreign languages for each student and choose the teaching technologies that would allow the learner to identify its activity, creativity, and enhance cognitive processes in learning foreign languages as a part of fast-pace globalization .

Based on the latest achievements of psychology and pedagogy it has been determined that person-oriented technologies in teaching foreign languages, have seriously improved the personality formation processes having provided it with scientific methodology and theoretical foundation, which lay in the basis of the theoretical framework study and pedagogical experience. It was found out that teaching foreign languages with person-oriented approach (educational dialogue, debates, role plays, projects, essays, web-quests "brainstorming" and etc.) provide special education text frames, teaching materials with appropriate guidelines, types of training dialogue, forms to monitor the learner's personal development in the process of learning foreign languages. It is concluded that providing readiness of teachers to use person-oriented technologies and the availability of didactic supplies that implements the principle of subjective education, one can talk about the construction of person-oriented teaching of foreign languages.

The readiness of the future teacher of foreign languages to apply person-oriented teaching technologies is defined as an integral personality structure, which contains a complex of interrelated motivationally valuable, cognitive-intellectual and operational-activity determinants of professional and personal growth of the teacher, providing the optimal implementation of a person-oriented approach in professional activity.

Based on the analysis and implementation practice theory of the person-oriented approach in education, as well as the results of interviewing those practicing teachers, the criteria, indices, levels and the current readiness state of foreign language teachers to apply person-oriented teaching technologies are determined. The main criteria for the readiness of the future teacher of foreign languages to apply person-oriented teaching technologies are defined: value-motivational, information and cognitive, operations and activity.

Qualitative characteristics were used in order to determine the levels of teachers readiness for the application of person-oriented technologies in teaching foreign languages. A teacher, having a low level of readiness for applying person-oriented teaching technologies, has no need to form organisation of person-oriented teaching. There is no planning of innovative pedagogical activity. There are unsystematic ideas about person-oriented teaching technologies, spontaneously acquired skills and the ability to organize individual training. The lack of motivation to use distinguishing teaching tasks and the use of an individual approach in teaching are observed. There

are neither defined strategic goals, nor the way of organization of person-oriented teaching students a foreign language.

A teacher with an average level of readiness for applying person-oriented teaching technologies, is good at applying proper innovative pedagogical technologies and skills, but has poor knowledge of the analysis of their efficiency, lack or low ability for self-analyses. The teacher poses certain tasks for the implementation of a person-oriented approach, has knowledge about different types of pedagogical technologies, but chooses them and applies them, according to his own preferences and intuition. A teacher with a high level of readiness for applying person-oriented teaching technologies independently and comprehensively analyzes the effectiveness of the applied technologies of teaching foreign languages, carries out their systematic implementation, conducts control of intermediate and final results, clarification of goals and correction of actions. Knowledge and skills in the organization of person-oriented teaching are constantly improved and they are used to enhance the efficiency of teaching activities, professional and personal growth. There is a will to improve the quality of teaching a foreign language and successful personal fulfillment in innovative pedagogical activities.

According to optimization of the experience of researchers who were engaged in problems of person-oriented education, the theoretical foundations of this problem were determined and it was found out that person-oriented education is a special type of education which is based on collaboration between students and teachers. Optimal conditions for the development in subjects of training the ability for self-education, self-determination, independence and self-realization should be created on this purpose. The main conditions that ensure the readiness of future teachers for implementing person-oriented approach are the students' understanding of the place and role of person-oriented teaching and providing person-oriented approach in teaching subjects in higher institutions, as well as forming positive motivation in students to the need to acquire the necessary knowledge in this way independently.

Key words: teacher of foreign language, interactivity, multimedia, person-oriented approach, person-oriented teaching technologies.